

DIPLOMATSKI ZVEZEK

št. 16
januar 2026

Ministrica Tanja Fajon z generalnim sekretarjem OZN
Antóniom Guterresom / Avtor: MZEZ

“Slovenija je v Varnostnem svetu pustila izjemen pečat – delovala je odgovorno, gradila zaupanje in zagovarjala enak pristop do vseh konfliktov – in na to je lahko izjemno ponosna.”

António Guterres
Generalni sekretar Organizacije Združenih narodov

UVODNIK

Drage bralke in dragi bralci,

Slovenija je uspešno zaključila drugo članstvo v Varnostnem svetu OZN. Pišemo o tem, kako smo delali in kako smo se uspešno soočili s tem velikim izzivom. Zahvala za uspeh gre predvsem našima ekipama v Stalnem predstavništvu v New Yorku in v Projektni enoti za Varnostni svet Organizacije združenih narodov v Ljubljani. Pohvale za kakovostno delo ter pokončno in načelno držo Slovenije pri zagovarjanju vsebine Ustanovne listine OZN in mednarodnega prava godijo, hkrati pa prinašajo odgovornost za nadaljevanje takšnega zunanjepolitičnega pristopa. To poslanstvo nas čaka pri tretjem članstvu v Svetu za človekove pravice, ki se začne v tem mesecu, o njem pa razmišlja veleposlanica in stalna predstavnica v Ženevi Anita Pipan.

V tokratni številki objavljamo intervju z državno sekretarko Nevo Grašič, v katerem med drugim poudarja pomen EU in razkriva nekaj slovenskih stališč do najaktualnejših vprašanj, kot sta novi proračun in širitev unije. Dotakne se tudi priložnosti in pomena specializiranih diplomacij, kot so gospodarska, znanstvena in kulturna, ki z inovativnimi pristopi krepijo mednarodno prepoznavnost in ugled države.

Prav takšen pristop so ubrali tudi še eni uspešno izvedeni Dnevi Latinske Amerike in Karibov, ki iz enkratnega dogodka preraščajo v večtedenski splet kulturnih, gospodarskih in drugih dogodkov. Veleposlaništvo v Zagrebu je izvedlo izjemen projekt, ki promocijo Slovenije skozi kulturno diplomacijo zelo unikatno povezuje s prizadevanji in skrbjo za ranljive skupine: hrvaški prevod popularne Muze Copatarice je zdaj na voljo tudi slepim in slabovidnim. Tokratni prispevek Blejskega strateškega foruma povzema vsebino dveh zanimivih pogovorov, ki so ju organizirali v okviru svojega delovanja kot celoletne platforme, in sicer o geopolitiki Bližnjega vzhoda in o priložnostih za gradnjo miru v današnjem vedno bolj polariziranem svetu. Ob začetku letošnjega leta v rubriki Bilo je ... obujamo spomine na 35. obletnico obstoja naše države.

Letos bo posebno leto. Naj bo tudi srečno in uspešno!

Veleposlanica Sabina R. Stadler, odgovorna urednica

VSEBINA

- Zaključeno drugo članstvo Slovenije v Varnostnem svetu OZN (2024–2025) – pogled iz Ljubljane
- Intervju z DS Nevo Grašič
- Dnevi Latinske Amerike in Karibov 2025
- Članstvo Slovenije v Svetu za človekove pravice
- Blejski strateški forum: pogovora Geopolitika Bližnjega vzhoda in Novo voditeljstvo za mir: Kdo gradi mir v razdeljenem svetu?
- Tri in pol desetletja od osamosvojitve Slovenije
- DKP-tokrat izbrano: Veleposlaništvo Zagreb
- Zadnja stran

ZAKLJUČENO DRUGO ČLANSTVO SLOVENIJE V VARNOSTNEM SVETU OZN (2024–2025) – POGLED IZ LJUBLJANE

Dvoletno članstvo Slovenije v Varnostnem svetu OZN se je izteklo 31. decembra 2025. Poslovili smo se kot predsedujoča država, saj nam je abecedna rotacija namenila drugo predsedovanje prav ob koncu mandata.

Pred nami so tedni, ko bomo zbrali številke in podatke, ocenili opravljeno delo in izluščili tisto, kar bi veljalo uporabiti v prihodnje. Celovita ocena bo še sledila, kljub temu pa je že mogoče predstaviti nekaj pomembnih poudarkov, ki so zaznamovali ta štiriletni projekt – od decembra 2021, ko smo kandidaturo najavili, do decembra 2025, ko smo na velikem koledarju v pisarni Projektna enota za Varnostni svet Organizacije združenih narodov prečrtali še zadnji dan našega članstva.

Ekipni duh je tisto prvo, na kar pomislimo. Naše članstvo je bilo »New York based«, tako da so predlogi stališč in osnutki nastopov prihajali iz Stalnega predstavništva v New Yorku, Ljubljana pa se je nanje odzivala. Vodilna vloga predstavništva je bila prava izbira, saj je Varnostni svet specifično okolje s kompleksno dinamiko v ozadju. Njeno poznavanje, razumevanje in predvidevanje je pogoj za aktivno, konstruktivno in realistično delovanje. To je seveda pomenilo, da je bila glavna bremena na ramenih sodelavk in sodelavcev v New Yorku. Odličnost, s katero so opravili zahtevno delo v obdobju dveh let, ko se tempo ni nikoli upočasn timer, je treba vedno znova pohvaliti. Preprosto: Slovenija je bila v Varnostnem svetu odlična, ker so bili odlični oni.

Obenem pa je bila slovenska ekipa mnogo širša – in prav zato lahko govorimo o pravem, učinkovitem ekipnem delu. Sektorji in direktorati so se odzivali s svojim bogatim znanjem in poznavanjem posameznih vsebin. Diplomatsko-konzularna predstavništva so prispevala pomembne informacije s terena, politične ocene in predvidevanja. In čeprav je bilo delo, povezano z Varnostnim svetom, dodano k njihovim rednim nalogam, nismo nikoli ostali brez odzivov, pa če so bili roki, pred katere so bili postavljeni, še tako kratki.

Projektna enota je delovala z veliko mero samostojnosti, kar je omogočalo hitro delo pri vsebinah, ki niso zahtevale verifikacije na politični ravni, in hkrati razbremenilo odločevalske strukture. Verjamemo, da smo vedno znali presoditi, kdaj tako verifikacijo vendarle potrebujemo – takrat je bil odziv hiter in konstruktiven. Za zaupanje pri rednem delu in jasne usmeritve vodstva pri najbolj zahtevnih vprašanjih smo resnično hvaležni.

Že po prvih nekaj mesecih članstva so tuji sogovorniki na vseh ravneh začeli izražati pohvale delovanju Slovenije v Varnostnem svetu, kar je ostalo stalnica pogovorov in sporočil. Prepričani smo, da so to iskrene pohvale, ne zgolj vljudnostne fraze, saj smo jih poslušali ves čas, tako rekoč celi dve leti. In ker smo včasih v neformalnih pogovorih od tujih kolegov slišali, kako si želijo, da bi lahko v izjavah svojih držav povedali tisto, kar pove Slovenija.

Vsekakor z nami niso bili zadovoljni vsi, a naša stališča niso bila nikoli namenjena temu, da bi ugajali. Bila so dosledna pri varovanju osnovnih načel Ustanovne listine OZN in celotnega mednarodnega sistema, ki temelji na njej. Lahko smo ponosni, da se je večini naših tujih partnerjev to zdela hvalevredna drža.

Dnevni red Varnostnega sveta je obsežen in na žalost odseva veliko število okolij, kjer sta mir in varnost napadena ali pa njuna krhkost terja angažma mednarodne skupnosti. Nekateri točke so na dnevnem redu že desetletja. Seveda smo se z večino razmer ukvarjali že prej, a v drugačnih formatih, z drugimi poudarki in z manj podrobnostmi. Zdaj pa so bile na mizi province v DR Kongu, mejni prehodi, prek katerih bi lahko v Sudan prišla humanitarna pomoč, majhna opuščena naselja, ki še vedno povzročajo napetosti na Cipru. Seveda pa so se vrstile nove izredne razmere, nove krize. Bližnji vzhod je dve leti dobesedno vrel, razmere v Afriki so se zaostrovale. Ob koncu mandata smo se ukvarjali še z zahtevnimi razmerami na Karibih, izraelskim priznanjem Somalilanda in tudi s spopadi med Kambodžo in Tajsko.

Vsak, ki piše govore in izjave, ve, da se jih ne stresa iz rokava. Zato iskreno priznanje newyorškim sodelavkam in sodelavcem, ki so o istem vprašanju pisali vedno znova, tudi večkrat na mesec. Ko so bile frustracije res velike, so naše izjave vztrajno »grizle«¹ dalje: z opozarjanjem na grozodejstva in trpljenje civilnega prebivalstva, na nove, za prebivalstvo še bolj uničujoče načine vojskovanja, s poudarjanjem kolektivne odgovornosti vseh članic Varnostnega sveta, da se najde rešitev, doseže premirje, zagotovi humanitarna pomoč. Prav to so bila najmočnejša sporočila – da smo se kot članica Varnostnega sveta zavedali svoje odgovornosti, jo bili pripravljeni v celoti prevzeti in jasno povedali, da to pričakujemo tudi od vseh drugih.

Slovenija je v Varnostnem svetu izkoristila nove formate sodelovanja. V skupini nestalnih oz. izvoljenih članic (E10) smo videli priložnost za odločnejši nastop in se mu resno posvetili ter sodelovanje dvignili tudi na ministrski nivo. Že v marcu 2024 smo države E10 pripravile (dejansko na slovenskem računalniku) besedilo resolucije, ki je postala prva resolucija, sprejeta v Varnostnem svetu po 7. oktobru 2023 – z zahtevo po celovitem premirju, izpustitvi talcev in dostopu za humanitarno pomoč. Skupina E10 nam je kot mehanizem skupnega nastopa dala večjo moč.

V 2025 se je – tudi kot reakcija na spremenjena stališča ZDA – okrepilo sodelovanje med evropskimi članicami, ki je pri skupnih stališčih povežalo štiri sedanje članice EU (Danska, Francija, Grčija, Slovenija) in Združeno kraljestvo.

Slovenija se je v Varnostni svet podala z jasno določenimi tematskimi prednostnimi področji: preprečevanje konfliktov, zaščita civilistov v oboroženih spopadih, ženske, mir in varnost ter podnebje, voda, mir in varnost. Čeprav nekaterih vsebin zaradi realnih okoliščin in razmerij nismo mogli pripeljati v Varnostni svet skozi velika vrata, smo vztrajno delovali na vseh tematskih prednostnih področjih: v subsidiarnih telesih, neformalnih ekspertnih skupinah ter z organizacijo neformalnih razprav in stranskih dogodkov. Iz celotnega nabora naših izjav (v času našega članstva je Varnostni svet opravil več kot 550 formalnih zasedanj in na veliki večini smo nastopili s svojo izjavo) izhaja dosledno vpenjanje vseh štirih tematskih prednostnih področij v obravnavo posameznih okoliščin. Osnutki resolucij in predsedniških izjav, ki so bili pripravljeni, ostajajo relevantni in morda se priložnost zanje pojavi kdaj drugič.

Ob začrtanih geografskih in tematskih prednostnih področjih je Slovenija zelo dobro izkoristila priložnosti za dodatni angažma. Dve sta bili pričakovani – predsedovanji septembra 2024 in decembra 2025. Obakrat smo uspešno izpeljali vse, kar se od predsedujoče države pričakuje, organizirali svoj osrednji dogodek predsedovanja, uspešno izpogajali soglasno sprejeti predsedniški izjavi (Voditeljstvo za mir 2024 in BiH 2025).

Nekatere priložnosti pa so se pojavile nepričakovano. Ena teh je bil proces pregleda arhitekture OZN za izgradnjo miru, kjer je Slovenija sprejela ponujeno vlogo kofacilitatorja in skupaj z Egiptom v močno polariziranem multilateralnem okolju z vztrajnostjo in iznajdljivostjo izpogajala besedilo resolucij, ki sta bili sprejeti s 15 glasovi za v Varnostnem svetu in s konsenzom v Generalni skupščini.

Podobno nepričakovana priložnost je bil obisk Varnostnega sveta v Siriji in Libanonu v začetku decembra 2025. Ko so se krepili razmisleki, da bi to misijo veljalo izvesti, je Slovenija prevzela pobudo ter po dolgotrajnih usklajevanjih in kompleksnih pripravah kot predsedujoča vodila obiska, ki sta bila pomemben izraz podpore državam v zahtevnih okoliščinah, v katerih sta tako sami kot celotna regija.

Ob koncu ne moremo mimo tega, da je bilo tokratno članstvo močno drugačno od prvega članstva Slovenije v Varnostnem svetu 1998–1999. Čeprav se nam je že med prvim članstvom zdelo, da se »veliko dogaja«, je bil tokrat tempo brutalen, saj ga na eni strani poganja obsežna agenda, na drugi pa sodobne komunikacijske tehnologije. Vse je takoj, sproti, v različnih skupinah na različnih aplikacijah. Prav zaradi tega tempa je bila obremenitev predstavništva v New Yorku še večja, saj so se zadeve marsikdaj odvile, še preden se je v Evropi sploh zdanilo.

Predvsem pa se je spremenila dinamika znotraj Varnostnega sveta. Polarizacija je ostra, pripravljenosti na iskanje kompromisnih rešitev je malo. In čeprav Varnostni svet deluje (v obdobju našega članstva je sprejel 90 resolucij), gre marsikateri proces v smer slabitve obstoječih mandatov, močan je pritisk za zaključevanje misij in za umikanje prej dogovorjenega jezika. Žal je najbrž na mestu tudi ocena, da gre za trend, ki se ne bo obrnil prav kmalu.

A tudi v teh zahtevnih okoliščinah se je Slovenija izkazala. Pri takšnih posebnih projektih vedno damo vse od sebe in opravimo svoje naloge na način, ki presega našo siceršnjo moč v mednarodnih odnosih. Prav je, da se velikih odrov, kot je bil ta v Varnostnem svetu, nikoli ne ustrašimo. Znamo jim biti kos.

V projektni enoti v Ljubljani so delovali Matej Marn, Špela Lajmiš, Andrej Kralj, Zarja Bregant, Nina Činkole, Patrik Bole in Vid Jereb.

Avtor: MZEZ

POGOVOR Z DRŽAVNO SEKRETARKO NEVO GRAŠIČ

Državna sekretarka Neva Grašič je pristojna za evropske zadeve, mednarodno pravo in zaščito interesov ter gospodarsko diplomacijo. Z njo smo se pogovarjali o aktualnih vsebinskih poudarkih iz njene pristojnosti in pogledu na prihodnje izzive ter priložnosti za Slovenijo.

Funkcijo državne sekretarke si prevzela lani poleti. Kakšen je kratek povzetek dinamike dogajanja in dela na tem odgovornem mestu do danes?

Z eno besedo – dinamično. V moji pristojnosti so direktorati, ki so neposredno ali posredno vključeni v vsa prednostna področja tega mandata. V moj delokrog spadata usklajevanje slovenskih stališč v okviru Evropske unije in njihovo zastopanje. Hkrati, in tega sem zelo vesela, z izvajanjem gospodarske, znanstvene in kulturne diplomacije intenzivno krepimo prepoznavnost Slovenije v svetu.

Državna sekretarka Neva Grašič / Avtor: MZEZ

Sodelovanje z Ministrstvom za gospodarstvo, turizem in šport in Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in inovacije še nikoli ni bilo tako tesno in pozitivno naravnano. Ob vsem tem seveda nikdar ne pozabimo na naše državljanke in državljane, ki bodisi v tujini živijo bodisi so tam zaradi turizma, poslovnih obveznosti ali drugih razlogov.

Obseg dela je zelo velik, tako doma kot na mednarodnem prizorišču, in zahteva veliko operativne in politične energije. Posebno mesto v tem obdobju ima predsedovanje Slovenije skupini mediteranskih držav MED9, ki je zaznamovalo 2025. Ponosna sem, da smo v okviru predsedovanja uspešno izvedli vse načrtovane dogodke in da sem imela priložnost voditi zasedanje ministrov za evropske zadeve držav MED9, ki je prispevalo k poglobitvi političnega dialoga in usklajevanja glede aktualnih evropskih izzivov in odnosov EU s sredozemskim prostorom.

Med rednimi obveznostmi velja opozoriti na mesečna zasedanja Sveta EU za splošne zadeve v Bruslju, ki so zaradi začetka razprav o prihodnjem večletnem finančnem okviru še posebej intenzivna. Meni zelo ljubo področje dela je tudi širitev EU. Tu bi rada spomnila na udeležbo na neformalnem zasedanju Sveta za splošne zadeve v Lvovu decembra, ki je poslalo močno politično sporočilo podpore EU Ukrajini in širitveni politiki kot strateškemu interesu unije.

Morda zelo splošno vprašanje, pa vendar zelo aktualno: kam gre EU? Je opolnomočena za globalne pretese, ki smo jim priča domala vsak dan?

Evropska unija se – kot že večkrat v preteklosti – v obdobju naraščajoče globalne nestabilnosti ponovno sooča s temeljno izbiro glede svoje prihodnje usmeritve. Sooča se s kompleksnimi globalnimi izzivi, kot so geopolitični in geoekonomski konflikti, tehnološki premiki ter podnebne in družbene spremembe. Te procese spremljajo tudi poskusi preoblikovanja svetovnega reda. Mednarodni red, ki se je v zadnjih tridesetih letih razvijal v smeri sodelovanja, pravil in medsebojne odvisnosti, vse bolj prepušča prostor strateškemu tekmovanju, transakcijskim odnosom in poskusom spodkopavanja reda, temelječega na pravilih.

Ali je EU opolnomočena za takšne globalne pretese? Odgovor je: deloma, a se mora še okrepiti. Evropska unija kot tretje največje gospodarstvo na svetu razpolaga z izjemno ekonomsko in normativno močjo, njen notranji trg, regulativna teža in vodilna vloga na področju podnebnih politik ostajajo njeni glavni vzvodi vplivanja. Ruska agresija v Ukrajini je pokazala, da so države članice ob soočenju s krizami sposobne skupnega in hitrega odziva, kar potrjuje prilagodljivost unije in njeno sposobnost učenja iz izkušenj.

V jedru evropskega povezovanja ostaja socialno-ekonomski model, utemeljen na demokraciji, vladavini prava, osebnih svoboščinah in trajnostnem razvoju. Ta model predstavlja temelj blaginje in kakovosti življenja v Evropi ter ostaja privlačen tako znotraj unije kot navzven. Evropejke in Evropejci mlajše generacije v tej viziji prepoznavajo prihodnost, ki si jo želijo – pravično, vključujočo in trajnostno. Ključna naloga EU je ta model zaščititi, kar pa zahteva hkratno krepitev globalne konkurenčnosti in varnosti, vključno z razširitvijo okvira obstoječih politik.

V svetu, ki se vse bolj oblikuje po logiki moči – ekonomske, tehnološke in vojaške – se uveljavlja spoznanje, da zgolj ekonomska integracija in normativni vpliv ne zadoščata več. Zato se razvija koncept strateške avtonomije, v okviru katerega mora EU zmanjšati odvisnosti na ključnih področjih, kot so energija, tehnologije in surovine, ter prevzeti večjo odgovornost za lastno varnost – zlasti kot sredstvo za krepitev njene sposobnosti, da samostojno varuje interese in vrednote.

V teh okoliščinah se EU giblje v občutljivem ravnovesju med potrebo po poglobljanju in širitvi integracije ter prilagajanjem interesom držav članic. To otežujejo tudi tuje vmešavanje in dezinformacijske kampanje, ki polarizirajo družbe in spodkopavajo enotno delovanje in napredek. Varovanje demokratičnih temeljev in procesov bo zato prav tako ključno za ohranitev stabilnosti in zaupanja v institucije.

Prihodnost EU bo torej odvisna tudi od tega, kako uspešno bo krepila podporo evropskemu projektu kot takemu, pa tudi kako učinkovito bo v svoj okvir vključila prihodnje širitve, ki ostajajo njen pomemben geostrateški instrument.

Na katerem področju je EU oz. bi lahko bila globalna sila, če je tako? Morda vrednote na katerih je zasnovana, vključno s spoštovanjem mednarodnega prava? Je za tem več kot načelnost in prepoznavnost?

Konflikti in vojne v naši sosesčini, naraščajoči populizem in vse pogostejši napadi na demokracijo in vladavino prava vedno bolj ogrožajo mir, varnost in stabilnost v Evropi. V teh razmerah zagotovo potrebujemo okrepljeno in združeno Evropsko unijo, ki bo ostala verodostojna varuhinja svojih temeljnih vrednot in odločna zagovornica mednarodnega reda, temelječega na pravilih, učinkovitem multilateralizmu in delujočih mednarodnih institucijah. Zlasti za Slovenijo je to ključnega pomena, saj pravila ščitijo vse – velike in male.

Posebna primerjalna prednost Evropske unije so vrednote, na katerih temelji – demokracija, vladavina prava in človekove pravice. V času, ko tradicionalna globalna zaveznitva slabijo in se morda prostor svobodnega sveta celo oži, unija vse pogosteje nastopa kot branilka demokratičnih načel. V geopolitičnem vakuumu mora prav ta vloga ostati jedro njene strateške identitete tudi takrat, ko zahteva politično vztrajnost. Delovanje, utemeljeno na pravu, predvidljivosti in spoštovanju mednarodnih pravil, je tisto, kar ji omogoča gradnjo trdnih zavezništev in sooblikovanje skupnih pravil in standardov v vse bolj razdrobljenem svetu.

Vendar pa lahko EU svojo moč navzven projicira le, če najprej poskrbi za razmere »doma«. Poleg ohranjanja gospodarske moči in suverenosti, ki ji zagotavlja vpliv v svetu, mora unija zagotoviti dosledno spoštovanje vladavine prava znotraj svojih držav članic in krepiti notranjo povezanost. To bo uniji omogočilo, da bo svoje vrednote učinkovito uveljavljala v praksi – pa naj gre za trgovinske odnose, širitveno politiko ali odzive na kršitve mednarodnega prava – in da bo to počela brez dvojnih standardov.

Eno najaktualnejših vprašanj je tudi naslednji večletni finančni okvir: kaj so slovenske prednostne naloge in želje glede naslednjega proračuna EU?

Slovenija vidi predlog Evropske komisije, ki je ob izrazitih geopolitičnih in gospodarskih premikih predlagala višji večletni finančni okvir EU za obdobje 2028–2034 v višini 1,76 bilijona EUR (1,26 % BND EU), kot ustrezno izhodišče za pogajanja. Podpira ambiciozen proračun, ki bo Evropski uniji omogočil financiranje novih prednostnih nalog, zlasti konkurenčnosti in varnosti, ob hkratnem ohranjanju ustrezne ravni sredstev za kohezijsko politiko in skupno kmetijsko politiko, ki za Slovenijo ostajata ključni. V pogajanjih si bo prizadevala zagotoviti vsaj primerljiv obseg sredstev za ti politiki v primerjavi s sedanjim obdobjem.

Predlog proračuna prinaša tudi večjo prožnost z novo, tristebno strukturo. Prvi steber združuje politike z nacionalnimi ovojnicami, vključno s kohezijo in skupno kmetijsko politiko, v načrte nacionalnih in regionalnih partnerstev, ki uvajajo na rezultatih temelječ pristop. Slovenija opozarja, da mora nov način izvajanja teh načrtov dejansko voditi k večji prožnosti in poenostavitvi postopkov za države članice in upravičence sredstev iz proračuna EU.

Drugi in tretji steber krepi konkurenčnost in globalno vlogo Evropske unije. Slovenija podpira predlagano povečanje sredstev za konkurenčnost (za približno 130 odstotkov), pri čemer poudarja, da morata biti v ospredju zlasti na raziskavah in inovacijah temelječa industrijska konkurenčnost in učinkovitejša podpora zelenemu industrijskemu prehodu. V okviru stebra Globalna Evropa pa si Slovenija prizadeva za zagotovitev zadostnih in oprijemljivih sredstev za širitveno politiko EU in humanitarno pomoč, ki ju vidi kot ključna elementa zunanjega delovanja unije.

Naša država je neomajna zagovornica širitve EU – ob izpolnjevanju zahtevanih pogojev. Je to lahko prihodnja moč EU?

Širitev EU je tema, s katero se Slovenija veliko ukvarja. Slovenija podpira širitev Evropske unije in se zavzema, da bi se uniji do leta 2030 lahko pridružilo več novih članic, kakšna pa vsekakor že prej. Gre za ambiciozen, a dosegljiv cilj, v katerem je ključno spoštovanje meril in kriterijev na obeh straneh – tako držav kandidat kot Evropske unije, ki mora na dosežen napredek pravočasno politično odgovoriti.

Razlogi za optimizem obstajajo, saj je širitveni paket za leto 2025 potrdil, da sta Črna gora in Albanija na svoji poti v EU dosegli pomemben napredek. Verjamem, da lahko enak napredek dosežejo tudi preostale države. Jasna, pravična in dosegljiva evropska perspektiva ostaja najmočnejša spodbuda za izvajanje reform, ki dolgoročno koristijo državljanom in krepijo skupno evropsko prihodnost. V trenutnih geopolitičnih razmerah širitev hkrati zmanjšuje prostor za destabilizacijske vplive tretjih akterjev v Evropi. Slovenija verjame, da bo širitev Evropsko unijo naredila močnejšo, odpornejšo in uspešnejšo.

V tej fazi širitve se morajo na obeh straneh združiti politična zavezanost, institucionalna pripravljenost in podpora javnosti. Enako pomembno je, da tudi v Evropski uniji državljanom nedvoumno pojasnimo, zakaj je širitev pomembna – ker neposredno krepi varnost, konkurenčnost in geopolitično moč Evrope. Pri tem imata osrednjo vlogo vzporedna procesa širitve in notranjih reform EU, pri čemer bodo prihodnji pregledi politik EU pred širitvijo predstavljali pomemben korak pri pripravi unije na uresničitev njenih strateških ciljev.

Slovenija je uspešno prepoznala gospodarsko diplomacijo kot eno pomembnih dimenzij našega delovanja. Dopolnjujeta jo še kulturna in znanstvena diplomacija. Je tu največ niš za Slovenijo?

Slovenija je majhna, odprta in visoko internacionalizirana država, zato je gospodarska diplomacija naravno jedro njenega zunanjepolitičnega delovanja. Največ niš se za Slovenijo odpira tam, kjer lahko ponudi visoko dodano vrednost – na področjih zelenih in trajnostnih tehnologij, naprednih panog, digitalnih rešitev, logistike, turizma ter znanja in inovacij.

Naš potencial so predvsem rešitve za globalne izzive, kjer ne tekmujemo s količino, temveč s kakovostjo, prilagodljivostjo in specializacijo. Uspešna gospodarska diplomacija zato zahteva odlično razumevanje globalnih trendov in visoko stopnjo proaktivnosti.

Kulturna in znanstvena diplomacija to jedro strateško dopolnjujeta. Kultura krepi prepoznavnost in zaupanje, znanstvena diplomacija pa Slovenijo umešča v mednarodne mreže znanja, raziskav in inovacij, ki so ključne za dolgoročno konkurenčnost. Prav v povezovanju teh treh dimenzij je največja moč Slovenije: ko gospodarske interese podpira ugled, ki ga gradita kultura in znanost, lahko Slovenija tudi z omejenimi viri dosega večji učinek in dolgoročno krepi svojo mednarodno prepoznavnost.

Kaj lahko ministrstvo na splošno še naredi za dodatno promocijo svojih vsebin in dela? Morda posebej pri mladih?

V zadnjem času smo okrepili stik med ministrstvom in mladimi, lahko pa smo še bolj pogumni in inovativni. Redno sodelujemo s fakultetami pri organizaciji okroglih miz o različnih zunanje-političnih temah, vključili smo se v projekt aktivnega državljanstva, v okviru katerega srednješolcem predstavljamo delo ministrstva, hkrati pa mlajšim generacijam zunanje-politične vsebine približujemo tudi prek družbenih omrežij, ki jih redno uporabljajo – z bolj interaktivnimi in pojasnjevalnimi vsebinami.

Vsaka priložnost za pogovor z mladimi je priložnost, ki jo moramo izkoristiti. Ne le zato, da z njimi delimo svoje znanje in izkušnje ter jih morda spodbudimo k razmisleku o diplomatskem poklicu, temveč tudi zato, da prisluhnemo njihovim pogledom, zamislim in pričakovanjem. Prav njihov pogled na svet in izzive sodobne mednarodne skupnosti želimo vključevati v naše delo, saj prispeva k bolj odprti, vključujoči in dolgoročno relevantni politiki.

DNEVI LATINSKE AMERIKE IN KARIBOV 2025

Dnevi Latinske Amerike in Karibov (Dnevi LAK) so od leta 2018 dalje stalnica povezovanja Slovenije – in širše Evrope – z državami v regiji LAK. Da ostajajo privlačni ne le za strokovno, temveč tudi za širšo javnost, vsako leto z veliko skrbnostjo izbiramo vsebino in oblikujemo program dogodkov.

V preteklih letih so bile konference posvečene gospodarskemu povezovanju, trajnostnemu razvoju, vesoljskim tehnologijam, digitalizaciji in umetni inteligenci, okoljskim vprašanjem in podnebnim spremembam, upravljanju voda in gozdov ter enakopravnosti spolov. Pri snovanju programa edine mednarodne konference v Sloveniji, posvečene regiji LAK, preučujemo skupne izzive obeh regij – in jih zato tudi obravnavamo skupaj.

Serijo Dnevov LAK 2025 smo tudi letos začeli s seminarjem Medameriške razvojne banke (IDB), namenjenim predstavitvi priložnosti za vključevanje slovenskih podjetij in institucij v projekte banke v regiji. Dogodek smo tretje leto zapored organizirali skupaj z Ministrstvom za finance, agencijo SPIRIT in evropsko pisarno IDB. Sodelovanje med slovenskimi raziskovalnimi institucijami in partnerji iz držav LAK je bilo še posebej tvorno na področju umetne inteligence in digitalizacije – predvsem v okviru dialogov digitalnega zaveznitva med EU in LAK, ki jih soustvarjata Slovenija in Brazilija. Zaradi številnih aktivnosti na tem področju smo delavnico v okviru Dnevov LAK predstavili na naslednje leto.

Posebno pozornost namenjamo tudi kulturi in znanosti kot pomembnima mostovoma med državami, regijami in ljudmi. Letošnji – že osmi – Dnevi LAK 2025 so bili zato posvečeni prav tema področjema. Za razliko od preteklih let so dogodki potekali vse leto, pri čemer so sodelovali številni partnerji: Slovenska kinoteka, Vodnikova domačija, knjigarna Konzorcij Mladinske knjige in seveda veleposlaništva držav iz regije LAK. V ospredju so bili dokumentarna kinematografija s poudarkom na okolju in enakopravnosti žensk in predstavitve latinskoameriške književnosti. Dogodke so spremljale tematske razprave in predstavitve kulinaričnih posebnosti posameznih držav, ki so jih pripravila njihova veleposlaništva.

Aprila smo začeli z raziskovanjem brazilskega literarnega izročila in predstavitvijo dela Machada de Assisa na Vodnikovi domačiji v okviru serije Skok v latinskoameriško književnost. Filmski segment je v Slovensko kinoteko prinesel dokumentarec o življenju in delu znamenitega brazilskega fotografa Sebastiana Salgada, ki ga je pospremil prispevek kustosa dr. Sarivala Sosiča.

Majski dogodek Spomini na Branko Sušnik je z dokumentarnim filmom in razpravo kustosinje Slovenskega etnografskega muzeja dr. Tanje Roženbergar ter profesorjev dr. Jake Repiča in dr. Urše Geršak osvetlil izjemno življenjsko pot slovenske raziskovalke staroselskih skupnosti v Paragvaju.

Junija smo se posvetili Mehiki s predstavitvijo dveh dokumentarnih filmov o boju tamkajšnjih staroselk za enakopravnost in predavanjem antropologinje dr. Mojce Terčelj. V Vodnikovi domačiji je potekal tudi knjižni dogodek s predstavitvijo romana Sor Juana Inés de la Cruz o enakopravnosti spolov.

Predstavitve filmov o boju staroselk
in predavanje dr. Terčelj
Avtor: MZEZ

Jeseni smo predstavili dokumentarne filme iz Peruja o vlogi žensk ter Čila in Kube o posledicah podnebnih sprememb. Sledile so poglobljene razprave z dr. Niko Krajnc, direktorico Gozdarskega inštituta, o pomenu gozdov v času podnebnih sprememb, in s prof. Helen Jaffe, avtorico kubanskega filma, o izkušnjah s pripravo in snemanjem. Vodnikova domačija je gostila tudi predstavitev argentinske literature in romana Ristanc Julia Cortázarja in dela brazilske pisateljice Clarice Lispector.

V pogovoru z veleposlanico Šmit / Avtor: MZEZ

Letošnje Dneve LAK smo zaključili decembra v knjigarni Konzorcij Mladinske knjige z dogodkom, posvečenim Braziliji – edini državi iz regije LAK s stalnim diplomatskim predstavništvom v Sloveniji – in predstavitvijo knjižnega prvenca Milene Šmit, prve rezidenčne veleposlanice Slovenije v Braziliji.

Čeprav smo letošnje Dneve LAK komaj sklenili, že z veseljem napovedujemo priprave na naslednje Dneve LAK, ki se leta 2026 vračajo v spomladanski termin. Potekali bodo konec marca v soorganizaciji s Stalnim predstavništvom RS na Dunaju ter s sodelovanjem veleposlanikov držav iz regije LAK, akreditiranih na Dunaju, v Rimu, Berlinu in Ljubljani

Program bo usmerjen v odpiranje priložnosti za sodelovanje pri projektih energetskega prehoda, uvajanju naprednih tehnologij ter privabljanju novih logističnih partnerjev. Delegacija bo obiskala Krško in Koper ter se seznanila z delovanjem in pomenom Nuklearne elektrarne Krško in Luke Koper. Program bo vključeval tudi pogovore v ministrstvu o dvostranskih odnosih in predstavitev gospodarskih priložnosti v sodelovanju s Primorsko gospodarsko zbornico.

Z večjo povezanostjo krepiamo dolgoročno politično in gospodarsko partnerstvo z regijo in utrjujemo prepoznavnost Slovenije kot zanesljive in napredne partnerice v mednarodnem prostoru.

ČLANSTVO SLOVENIJE V SVETU ZA ČLOVEKOVE PRAVICE V ČASU EROZIJE MULTILATERALNEGA SISTEMA: MED PRAVILI, KRIZO IN ODGOVORNOSTJO

Razmišlja: mag. Anita Pipan, veleposlanica/stalna predstavnik Republike Slovenije pri Uradu Združenih narodov in ostalih mednarodnih organizacijah v Ženevi

Tako v Ženevi kot povsod drugod je mogoče opaziti, da se svet odmika od na mednarodnem pravu utemeljenega reda, ki je desetletja zagotavljal okvir za skupno soočanje z globalnimi izzivi. Multilateralni sistem, kakršnega smo ga poznali in ki je zasnovan kot varovalka pred zlorabo moči, razslojevanjem in nasiljem, je danes v globoki krizi. Ignoriranje mednarodnega prava se v vedno bolj multipolarnem svetu dogaja pred našimi očmi. V tem novem svetu velesile odkrito sledijo zgolj nacionalnim interesom v svojih vplivnih sferah oziroma v svoji soseščini. Govorica moči nadomešča govorico dogovora in načelnosti.

Geopolitični unilateralni ali blokovski pristopi nadomeščajo sodelovanje, dezinformacije spodkopavajo mednarodne institucije, politične elite v številnih državah napadajo temeljne svoboščine, humanitarno pravo se v oboroženih spopadih krši z neznosno lahkoto, univerzalnost človekovih pravic je pod vprašajem. Velik del sveta trdi, da so človekove pravice »zahodni konstrukt«, ovira za razvoj ali celo grožnja »tradicionalnim vrednotam«. V politični retoriki posameznih držav so pravice reducirane na instrument pritiska ali orodje za konfrontacijo.

V tem zahtevnem kontekstu ostaja Svet Organizacije združenih narodov za človekove pravice osrednji globalni politični organ za varstvo in spodbujanje človekovih pravic. Tudi ta organ se sooča z resnimi izzivi: njegova univerzalnost je pod pritiskom zaradi omejevanja ali prekinitev sodelovanja nekaterih držav, zaradi poskusov oviranja dela njegovih mehanizmov ter povračilnih ukrepov proti posameznikom in organizacijam, ki sodelujejo s sistemom OZN za človekov pravice. Dodatno breme predstavlja huda finančna in likvidnostna kriza OZN, ki omejuje zmožnost sveta in Urada visokega komisarja za človekove pravice za polno izvajanje dodeljenih mandatov. V sistemu OZN so človekove pravice tisti od treh stebrov, ki mu države namenijo daleč najmanjši finančni delež, po aktualnem krčenju proračuna pa bo denarja za zagotavljanje človekovih pravic še precej manj.

Na te kompleksne izzive se je Slovenija po koncu zahtevnega članstva v Varnostnem svetu OZN odločila odzvati ne z umikom, temveč z nadaljnjo zavezanostjo mednarodnemu pravu in človekovim pravicam, ki smo jih države skupaj utrjevale več kot 80 let. Brez tega ni trajnega miru, ni zaupanja v institucije, ni odpornih družb.

Slovenija iz zgodovinskih in političnih razlogov dobro razume pomen mednarodnega prava, multilateralizma in varstva človekovega dostojanstva. Lastna izkušnja prehoda, izgradnje institucij in vključevanja v mednarodno skupnost nam daje legitimnost, da zagovarjamo univerzalnost človekovih pravic brez selektivnosti in dvojnih meril.

Tretjič od ustanovitve Sveta za človekove pravice pred 20. leti je Slovenija od 1. januarja letos – za triletni mandat – ponovno članica sveta. Ob začetku članstva je ministrica za zunanje in evropske zadeve Tanja Fajon poudarila, da je »varstvo človekovih pravic dolžnost vseh držav, hkrati ... tudi temeljno vodilo slovenske zunanje politike in mednarodnih odnosov, ki zahtevajo stalno pozornost, pogum, solidarnost in podporo«.

Angažma v Svetu za človekove pravice zato ni »še ena od« multilateralnih aktivnosti. Je odraz zavedanja, da je človekove pravice veliko lažje odpraviti kot ponovno uveljaviti. Predvsem pa jih je nujno vztrajno in vedno znova braniti. Človekove pravice namreč niso samoumevne. To nas zgodovina 20. stoletja jasno uči z opozorilom, da lahko do nazadovanja pride hitro, medtem ko je vračanje k spoštovanju pravic počasno, zahtevno in pogosto boleče. Kadar načelni glasovi umanjajo, se prostor neizogibno odpira tistim, ki želijo z govorico moči uveljavljati svojo korist, relativizirati univerzalnost človekovih pravic, jih uporabljati selektivno, jih politično instrumentalizirati ali celo na novo zapisati.

Brez spoštovanja človekovega dostojanstva nista mogoča niti mir in varnost. Zavračanje humanitarnega prava, množične kršitve pravic, nasilje in represija neizogibno vodijo v konflikte, radikalizacijo in povečane migracijske pritiske.

Članstvo v Svetu za človekove pravice je torej strateška, politična in moralna odločitev. Je odraz našega prepričanja, da lahko Slovenija v svet prinese nekaj tistega, česar danes primanjkuje: verodostojnosti, doslednosti in zavezanosti načelom.

Kot članica sveta lahko Slovenija prispeva na več ključnih načinov. Prvič, z doslednim zagovarjanjem nepristranskosti in neodvisnosti mehanizmov sveta – od univerzalnega periodičnega pregleda stanja človekovih pravic po državah do posebnih postopkov in preiskovalnih mehanizmov. Mreža teh instrumentov je hrbtenica verodostojnosti sveta in je danes pod močnimi političnimi pritiski. Drugič, z vsebinskim vodenjem na področjih, kjer razumevanje človekovih pravic utrjujemo ali celo pišemo na novo v odgovor na sodobne globalne izzive: podnebne spremembe in okolje, umetna inteligenca, demografski premiki, pravice starejših in polno zagotavljanje človekovih pravic žensk in deklic. Tretjič, z doslednim odzivanjem na primere hudih kršitev človekovih pravic v državah in konfliktih ter z usmerjanjem pozornosti na žrtve tako, da njihovo trpljenje postane izhodišče za ukrepanje, odgovornost in sistemske spremembe. Trpljenje civilnega prebivalstva ne sme ostati samo postranska škoda političnih konfliktov ali biti celo izrecni cilj vojaških spopadov. Četrtič, z aktivnim zavzemanjem za zaščito civilne družbe in zagovornikov človekovih pravic, katerih sodelovanje s sistemom OZN je vse pogostejše tarča povračilnih ukrepov. Brez njihovih glasov človekove pravice izgubijo stik s stvarnimi okoliščinami ljudi, ki jih najbolj potrebujejo. Petič, Slovenija lahko deluje kot most med različnimi regijami, političnimi skupinami in deležniki ter razvojnimi možnostmi. Njena zunanjepolitična tradicija dialoga in sodelovanja lahko prispeva k preseganju delitev in krepitvi konstruktivnega angažiranja.

Slovenija je v Svetu za človekove pravice prisotna kot država, ki človekove pravice razume kot temelj skupne človečnosti in ne kot orodje moči. S tem želimo krepiti normativni okvir sveta v času, ko je ta pod pritiskom.

Obenem je članstvo v Svetu za človekove pravice tudi priložnost za utrditev diplomatskih in institucionalnih zmogljivosti naše države, poglobljanje strokovnega znanja in nadgradnjo mednarodnih povezav.

Verodostojnost manjših držav, kot je Slovenija, je posebej tesno povezana z doslednostjo, spoštovanjem prava in zavezanostjo univerzalnim pravilom. Svet za človekove pravice je eden redkih forumov, v katerih lahko tudi manjše države še vedno enakovredno – in kdaj tudi odločilno – sooblikujejo globalno razpravo. Tako z načelnim delovanjem med drugim uveljavljajo svoj vpliv oz. »mehko moč«.

Čas za načelno in proaktivno članstvo

Sedanji trenutek terja od držav – posebej tistih, ki verjamemo v vladavino prava – pogum: pogum, da ostanejo glasne, ko drugi molčijo; pogum, da branijo pravila, ko drugi iščejo izjeme; pogum, da podprejo žrtve, ko se drugim mudi k političnim kompromisom.

Nobelov nagrajenec in preživel holokavsta Eli Wiesel je zapisal: »Moramo se opredeliti. Nevtralnost pomaga zatiralcu, nikoli žrtvi. Molk spodbuja mučitelja, nikoli mučenca. Včasih moramo posredovati. Ko so ogrožena človeška življenja, ko je ogroženo človeško dostojanstvo, postanejo državne meje in občutljivosti nepomembne.«

Svet za človekove pravice ni popoln. A ostaja ključna globalna platforma za zaščito človekovega dostojanstva v času, ko se to dostojanstvo spodkopava in sistematično napada. Članstvo v svetu je odgovornost – ter strateška naložba v prihodnost sveta in prihodnjih generacij, kjer moč ne bo nadomestila mednarodnega humanitarnega prava in prava človekovih pravic in kjer človekove pravice ne bodo privilegij, temveč temelj človeške skupnosti.

Bled
Strategic
Forum

BLEJSKI STRATEŠKI FORUM: POGOVORA GEOPOLITIKA BLIŽNJEGA VZHODA IN NOVO VODITELJSTVO ZA MIR: KDO GRADI MIR V RAZDELJENEM SVETU?

V oktobru in novembru 2025 je Blejski strateški forum v okviru serije pogovorov gostil dve razpravi o aktualnih vprašanjih zunanje politike, ki sta potekali v sodelovanju s Fakulteto za družbene vede.

O geopolitiki Bližnjega vzhoda, njegovi vlogi v spreminjajočem se svetovnem redu in premikih, ki vplivajo na politično krajino regije, njena zaveznitva, konflikte in njeno prihodnost, smo se pogovarjali z dr. Tritom Parsijem, analitikom in podpredsednikom ameriškega mislišča Quincy Institute for Responsible Statecraft.

O pomenu voditeljstva za mir v času naraščajočih globalnih napetosti, oslabljenih multilateralnih institucij in spreminjajočih se razmerij moči v globalni skupnosti pa smo govorili z dr. Thantom Myintom-Ujem, zgodovinarjem in pisateljem, vnukom prvega nezahodnega generalnega sekretarja OZN, U Tanta.

Dr. Parsi se je v razpravi o geopolitičnih razmerah na Bližnjem vzhodu osredotočil na ameriško politiko »America First«, ki se kaže kot transakcijski pristop do posredovanja ali zagotavljanja varnostnih jamstev po svetu. To je privedlo do unilateralizacije odnosov in s tem spoznanja držav Perzijskega zaliva in Evropske unije, da ZDA varnostnih jamstev ne bodo zagotovile brezpogojno in samoumevno.

Po njegovih besedah je ta nova realnost spodbudila zalivske države, da so se iz opazovalk prelevile v akterke in se začele medsebojno povezovati. Vakum, ki so ga s svojo odsotnostjo povzročile ZDA, je omogočil partnerstva z drugim državami, kot je Kitajska.

Ključna točka v razpravi je bila tudi, da destabilizacijski faktor na Bližnjem vzhodu ni več Iran, temveč Izrael, saj ga ZDA ne omejujejo več pri uporabi vojaških sredstev. Njihov napad na iranski jedrski program je bil zadnje dejanje, pri katerem so imeli proste roke, saj so se pri povračilnih ukrepih Irana začele kazati šibkosti v njihovi protiraketni obrambi. Kljub temu pa zaradi razvoja vojaškega programa še vedno obstaja visoka verjetnost prihodnjega napada Izraela na Iran, ki je bil po napadu oslavljen, a ne poražen.

Za sklep je dodal še, da naj Evropska unija v prihodnjih odnosih glede ZDA ne izbira med Kitajsko in ZDA, temveč naj izbere vmesno pot.

Dr. Thant Myint-U / Avtor: BSF

V pogovoru o voditeljstvu za mir je Thant Myint-U na kratko predstavil nastanek in vsebino nove knjige, ki jo je posvetil svojemu dedu, prvemu nezahodnemu generalnemu sekretarju OZN, U Tantu. Spomnil je tudi na številne vzporednice med nekdanjim in sedanjim delovanjem OZN, pri čemer je poudaril, da svet tudi danes ostaja pred neznanim, kakor se je že dogajalo v preteklosti.

Poudaril je tudi pomembnost angažiranja manjših držav, saj soočanje z današnjimi izzivi, npr. s podnebnimi spremembami in umetno inteligenco, terja širše sodelovanje in pragmatičen pristop.

Opozoril je tudi, da je potrebna reforma arhitekture OZN, saj se organizacija trenutno ne zmore učinkovito soočiti z izzivi. S pravo politično energijo, s pravimi ljudmi in pravim vodstvom, natančneje s pravim voditeljem, se lahko sprejme veliko odločilnih stvari.

Naslednji generalni sekretar OZN bo zato moral biti človek z integriteto, pragmatičen in zavezan načelom OZN, torej zagotavljanju miru in varnosti ter mediacije pri tem. Izbira bo odvisna tudi od predlogov držav, civilne družbe in drugih akterjev.

Vloga generalnega sekretarja je bila v preteklosti ključnega pomena pri reševanju konfliktov, zato pri izboru novega ostaja upanje, da bo znal ali znala voditi in sodelovati pri iskanju rešitev za današnje izzive.

TRI IN POL DESETLETJA OD OSAMOSVOJITVE SLOVENIJE

V novejši politični zgodovini Evrope se leto 1989 imenuje *annus mirabilis* – čudežno leto. Tistega leta objavljena Majniška deklaracija je svoj razkošni plod obrodila samo dve leti pozneje, v za nas, prebivalce Slovenije, nič manj čudežnem letu 1991.

Razpad svetovne blokvske ureditve in padec berlinskega zidu sta ustvarila zgodovinske okoliščine, v katerih se je odvil proces osamosvajanja Slovenije, ki je bil rezultat premišljene politične akcije in načrta opozicijskih strank, združenih v koalicijo Demos, široke civilnodružbene podpore in oblastne ekvilibristike. Izšel se je hitro, jasno in konsenzualno, saj so udeleženci plebiscita decembra 1990 ob 88-odstotni udeležbi podprli osamosvojitev s 93 odstotki. Pot naprej se je na široko odprla in leto 1991 je postalo leto udejanjenja.

Ključni projekti, ki so bili kot vrh predhodnih procesov izpeljani v letu 1991, so bili: sprejetje osamosvojitvene zakonodaje na podlagi predhodne plebiscitarne odločitve, organizacija lastne vojske, razglasitev samostojnosti in neodvisnosti 25. junija (sprejem in razglasitev Deklaracije ob neodvisnosti in Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije), zmaga v desetdnevni vojni za Slovenijo, sprejetje Brionske deklaracije kot prvega diplomatskega dokumenta, ki ga je podpisala nova država, ter odhod jugoslovanske armade z ozemlja Slovenije 25. oktobra, s čimer je Republika Slovenija postala suverena država. Sestavni del teh procesov je bila tudi preobrazba nekdanjega Republiškega sekretariata za mednarodno sodelovanje v Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije.

Zmagovito leto 1991 se je končalo s sprejetjem slovenske ustave natanko leto dni po osamosvojitvenem referendumu. Konec leta je bil pospremljen z najavo mednarodnega priznanja nove države Republike Slovenije širokih razsežnosti, kar je storil nemški kancler Helmut Kohl. Že pred tem so Slovenijo priznale Hrvaška (vzajemno na dan razglasitve samostojnosti in neodvisnosti) ter Litva, Gruzija, Latvija, Estonija, Islandija in Vatikan. Država je bila s tem vzpostavljena, vstopila je na mednarodno prizorišče ter na njem ostala in se uveljavila.

To je bila velika serija državotvornih dejanj, ki je po svoji vsebini, strukturi in tempu unikatna v obdobju po koncu hladne vojne in ni niti najmanj samoumevna.

Po treh in pol desetletjih je osamosvojitveno leto 1991 še živo in prisotno, obenem pa je utrjeno v zgodovinskem spominu in prekrto s patino, kot takemu obdobju tudi pritiče. Slovenija je politični, diplomatski in gospodarski dejavnik, ki si s članstvom v OZN, EU in zvezi Nato ter v številnih drugih mednarodnih organizacijah, vključno z OECD, utrjuje podobo zanesljive in verodostojne partnerice, ki je čvrsto zasidrana v mednarodnem pravu in temeljnih evropskih vrednotah ter normah. Nedavno končano drugo dvoletno nestalno članstvo v Varnostnem svetu Organizacije združenih narodov je ta sloves dodatno potrdilo.

KNJIGA ZA SLEPE IN SLABOVIDNE MACA PAPUČARICA (HRVAŠKI PREVOD MUCE COPATARICE) AVTORICE ELE PEROCI

V okviru projekta branja za slepe in slabovidne otroke je v sodelovanju Veleposlaništva Republike Slovenije s Tiflološkim muzejem v Zagrebu nastala prva celostno prilagojena slikanica za slepe in slabovidne otroke na Hrvaškem, ki je poleg povečane tiskane različice in različice v brajici na voljo tudi v zvočni obliki.

Veleposlaništvo je zamisel za ta projekt dobilo ob obisku Osnovne šole Pečine v Reki, kjer že leta poteka pouk slovenskega jezika, imajo pa tudi specializirano knjižnico in igralnico za slepe in slabovidne otroke. Tam smo zaznali potrebo po kakovostnih in celostno prilagojenih knjigah za to ranljivo skupino otrok. Izbrali smo eno najbolj prepoznavnih in pomembnih slikanic iz repertoarja otroške književnosti na naših tleh, slovensko slikanico Muca Copatarica avtorice Ele Peroci. Zgodba pod naslovom Maca papučarica je na Hrvaškem zelo priljubljena, a je bila slepim in slabovidnim otrokom do zdaj nedostopna.

V začetni fazi projekta smo preverili stanje avtorskih pravic ter v sodelovanju z založbo Mladinska knjiga, Agencijo za avtorske pravice Slovenije, dediči avtorice in ilustratorke Ančko Gošnik Godec pridobili vsa potrebna soglasja, vključno s soglasjem hrvaškega založnika Mozaik knjiga. Za strokovno izvedbo projekta smo k sodelovanju povabili Tiflološki muzej v Zagrebu, ki ima dolgoletne izkušnje z izdelavo tipnih in zvočnih knjig za slepe in slabovidne.

Na pobudo Veleposlaništva je Tiflološki muzej skupaj z zunanjimi sodelavci pripravil koncept in metodološki pristop za prilagoditev slikanice Maca papučarica. Izvirne ilustracije Ančke Gošnik Godec so v slikanici ohranjene, hkrati pa so bile izdelane poenostavljene tipne ilustracije, prilagojene slepim in slabovidnim otrokom. Knjiga je med prvimi knjigami za slepe, v katerih je zvočna oblika posneta z glasovi več oseb, tudi otrok, in ne samo enega bralca. Zvočni zapis je kot nekakšna radijska igra in jo je moč poslušati s pametnim telefonom, ki prebere dvorazsežne kode pod besedilom na posameznih straneh knjige.

Projekt je bil zasnovan in izveden v dveh fazah in obe sta bili v celoti zaključeni. V prvi fazi je Tiflološki muzej pripravil koncept in metodologijo za izdelavo tipne slikanice, izvedel grafične prilagoditve ilustracij v tipno obliko, izdelal zvočni zapis besedila v profesionalnem tonskem studiu z več glasovi, vzpostavil spletno mesto in dvorazsežne kode za dostop do zvočne vsebine in pripravil celotno tipno grafiko. Zvočna izvedba je bila izdelana v skladu s strokovnimi smernicami za zvočne knjige, njeno kakovost pa je preverila tudi slepa oseba. V drugi fazi so sledile prilagoditve besedila, tisk v Braillovi pisavi in povečanem črnem tisku, tisk in vezava tipnih ilustracij ter končna izdelava 30 izvodov tipne slikanice.

Slikanica Maca Papučarica
Avtor: Veleposlaništvo Zagreb

Končni izdelek je bil prvič javno predstavljen 23. aprila v Tiflološkem muzeju v Zagrebu ob svetovnem dnevu knjige in v okviru hrvaške nacionalne prireditve Noč knjige. Dogodek je bil namenjen strokovni in širši javnosti in je opozoril na pomen dostopnosti literature za slepe in slabovidne otroke. Predstavitve so vodili veleposlanik Republike Slovenije v Zagrebu Gašper Dovžan, predstavnik Tiflološkega muzeja Morana Vouk Nikolić, predstavnik Hrvaškega združenja slepih Antonija Papić in Ljubica Letinić iz podjetja Audio Store Transonica, ki je pripravilo zvočno izvedbo knjige. Dogodka so se udeležili otroci iz zagrebškega vrtca in učenci Osnovne šole dr. Ivana Merza, ki so po poslušanju zvočne knjige sodelovali v tipni delavnici in se neposredno seznanili s posebnim načinom zaznavanja slepih in slabovidnih otrok. Dogodek je pomembno prispeval k ozaveščanju o pomenu dostopnosti knjig in krepitvi empatije med otroki.

Po uradni predstavitvi so sledile dodatne promocijske aktivnosti. Na pobudo organizatorjev zagrebškega festivala Knjige v krošnjah, ki je potekal med 14. in 18. majem 2025 v zagrebškem parku Ribnjak, je bila slikanica vključena v festivalski program, pri čemer je bilo eno od ozvočenih dreves posvečeno prav tej knjigi. Predstavitve je vključevala poslušanje zvočne knjige in tipno predstavitev vsebin, kar je knjigo približalo širši javnosti in okrepilo njen družbeni učinek.

Knjige smo podarili številnim specializiranim ustanovam za slepe in slabovidne otroke na Hrvaškem, za začetek v Zagrebu, Osijeku in na Reki, predvidene pa so še dodatne predaje.

Ob vsaki predaji sta veleposlanik Gašper Dovžan in diplomatka, pooblaščenka za kulturno področje, Tamara Plankar obiskala posamezno ustanovo, se seznanila z njenim delom ter sodelovala pri spremljevalnih dogodkih in predajah.

Festival Knjige v krošnjah
Avtor: Veleposlaništvo Zagreb

Prav tako smo pet izvodov slikanice že predali slovenskemu veleposlaništvu v Sarajevu in pet izvodov veleposlaništvu v Podgorici, ki bosta knjige v sodelovanju z lokalnimi partnerji lahko podarili ustreznim ustanovam v Bosni in Hercegovini ter Črni gori.

Projekt ni komercialne narave in predstavlja pomemben prispevek Veleposlaništva Republike Slovenije k širjenju slovenske kulture, krepitvi kulturne diplomacije ter spodbujanju socialne vključenosti slepih in slabovidnih otrok v širši regiji.

Projekt tako presega zgolj predajo knjig in se razvija v trajnejše sodelovanje, izmenjavo dobrih praks in vključevanje ranljivih skupin v družbo. Tudi v prihodnje se bo projekt dopolnjeval in razvijal, s tem pa se bo krepil njegov širši družbeni in kulturni vpliv.

Na podlagi teh izkušenj ter drugih sodelovanj na področju vključevanja ranljivih skupin v družbeno življenje smo pripravili pobudo za vključujoč kulturni projekt EUNIC Croatia 2026, ki je bil izbran za sofinanciranje iz sklada EUNIC Cluster Fund.

Cilj projekta na področju kulture je okrepiti vključevanje in sprejemanje umetnikov z oviranostjo. Čeprav je raznolikost ena temeljnih evropskih vrednot, so umetniki z oviranostjo v osrednjih kulturnih programih še vedno premalo zastopani, predvsem zaradi omejene dostopnosti, prepoznavnosti in priljubljenosti.

Projekt bo tudi v prihodnosti spodbujal vključevanje ranljivih skupin, njihovo aktivno vlogo v družbi ter boljši dostop do kulture in sorodnih področij, s poudarkom na trajnostnem učinku in širšem družbenem pomenu.

MALO NAZAJ IN MALO NAPREJ

USPEŠNO OPRAVLJENO

- 9. oktober–30. november 2025 – Dnevi Latinske Amerike in Karibov 2025
- 25. november 2025 – izvolitev Slovenije v Izvršni svet Organizacije za prepoved kemičnega orožja (OPCW) za obdobje 2026–2028
- december 2025 – drugo predsedovanje Slovenije Varnostnemu svetu OZN in zaključek nestalnega članstva v Varnostnem svetu za obdobje 2024–2025
- 1. januar – začetek članstva v Svetu OZN za človekove pravice za obdobje 2026–2028

PRIPRAVLJAMO SE NA

- marec – Dnevi Latinske Amerike in Karibov 2026
- 20. maj – svetovni dan čebel
- 22. maj – dan slovenske diplomacije

MISEL ZA KONEC

»Dan brez smeha je zapravljen dan.«

Charlie Chaplin

Diplomatski zvezek je informativno glasilo o diplomaciji, mednarodnih odnosih in globalnih dogajanjih. Izdan je le v elektronski obliki. Izhaja šestkrat letno (na 2 meseca). Vsebinska ni nujno odraz uradnih stališč Ministrstva za zunanje in evropske zadeve.

UREDNIKA: veleposlanica Sabina Stadler Repnik
NAMESTNICA UREDNICE: Marjana Prvinšek Bokal
TAJNICA UREDNIŠTVA: Klementina Goličnik
LEKTORIRANJE: Nanika Holz
NASLOV UREDNIŠTVA: MZEZ, Služba za strateške študije in analize
Grad Jable, Grajska 1, Loka pri Mengšu, 1234 Mengeš
Tel. 01 478 67 20, e-naslov: zan.mzez@gov.si

Izdaja: januar 2026, ISSN 33023-9036